

LUCEA FERUL

REVISTĂ LITERARĂ

APARE:

În 1 și 15 a fiecărei luni, după stil nou.
Prețul unui exemplar 50 bani.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

VI., STRADA VÖRÖSMARTY 60a

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 10 cor, pe jumătate de an 5 cor
Pentru străinătate 1 an 15 franci.

CEVA DESPRE DRAMĂ.

Sălășluit este în sufletul omului un dor de a se avânta tot mai mult peste marginile acestei vieți materiale, de a se smulge din ghiarele cinicei realități. Această tendință s'a validat din timpurile cele mai vechi, putem zice, că deodată cu omul. Și e și natural. Proza ocupațiunilor omenești e atât de seacă, încât omul are lipsă de ceva, care să-l scoată din această monotonie, să-i ștergă de pe frunte crețele încordării și să verse în inima lui un balsam nobil, care să-l învieze, să-l facă să uite sbuciumul luptei pentru existență și să-l sădească în suflet dorul și plăcerea de a trăi. Viața de toate zilele cu toate peripețiile ei e stăpânită de un caracter animalic, de puterea instinctelor diabolice, cari n'au alt scop, decât susținerea în patimi a acestei vieți și cari, dându-te pradă lor, te aruncă în întunerecul stupidității. Omul însă ca singura ființă rațională și cea mai înaltă creațiune are lipsă de ceva nobil, care să-l ridice în sferile idealismului și să-l apropie tot mai mult de perfecțiune.

Acesta e frumosul, care se manifestă prin creațiunile artistice ale celor patru ramuri de artă. Sub impresia produselor de artă uii realitatea vieții, sufletul se înalță în sfere serene, inima se eliberează de cătușele moleșirii, puterea boldurilor animalice se timpește, sentimentele se nobilizează și în imperiul rațiunii răsare lumină și seninătate.

„Didicisse fideliter artes emollit mores, nec sinit esse feros“ — zice Ovid.

În sbuciumul vieții de toate zilele, în lupta realității foarte adeseori se întâmplă, că isbânda planurilor noastre e necredincioasă armelor, de cari ne folosim. „Sunt însă biruințe, cari nu sunt urmate de înfrângeri, este un imperiu,

care nu poate să decadă. Acele biruințe sunt biruințele pacinice ale rațiunii asupra barbariei; acel imperiu e neperitoriul imperiu al artelor.“ (Macaulay).

Ajuns omul în mâna artelor, tendința generală nesuprimabilă a sufletului omenesc se sbate după nou și iară nou. Sufletul omului tinde să se înalțe tot mai mult, să se apropie tot mai mult de perfecțiune.

Această tendință a dat naștere artei dramatice, celui mai desevrșit ram al artelor. Drama se ridică pe cel mai înalt pedestul artistic, drama nu lucră numai asupra sentimentelor: asupra voinței omului țintește ea direct. Prin frumsețea compozițiunii te delectează, te înseninează, prin acțiune însă îți atinge coardele rațiunii și-ți determină voința spre fapte nobile.

Acțiunea, aceasta este puterea, care ridică drama peste toate celelalte ramuri de artă. Prin acțiune se apropie arta dramei mai mult de om. Acțiunea face ca noi să vedem arta întrupată pe scenă în ființe omenești, ca și noi din carne și oase și prin aceasta influința asupra noastră e cu mult mai adâncă, decât a tuturor celorlalte arte.

Drama ne deschide orizontul privirii, ne pune înaintea ochilor lumea cu toate virtuțile cu toate păcatele ei, singură drama nu se sfieste să desbrace omenimea de haina neagră a patimilor și să ne-o presinte în toată golăteata așa cum într'adevăr lucră și nu cum se mani festează în afară. Și prin aceasta lovește foarte fin în conștiința privitorului, care își compară inconștiu acțiunile sale cu ale persoanelor dramatice și acțiunile bune și nobile îl transpun într'o stare de adâncă mulțămire sufletească pe când cele mârșave și păcătoase îl fac în

taină să roșească și să se scârbească de ele. Și prin aceasta devine om moral, om adevărat.

În dramă „trec pe dinaintea privitorului virtutea și păcatul, fericirea și miseria, prostia și înțelepciunea în sute de colorii pipăibil de adevărate; providența își desleagă enigmatul, desface nodul înaintea ochilor lui, inima ome-nească sub presiunea patimilor își mărturisește și cele mai ascunse doriri, drama rupe masca de pe obraz, șterge sulmeneala și lasă, ca adevărul, strălucitor ca radamantul, să țină judecată.” (Schiller).

Drama preamărește faptele bune, scoate virtutea în relief în colorile cele mai vii; scutură pravul de pe cartea vremilor și scoate faptele mari și nobile și le pune întâmplându-se înaintea ochilor noștri, iar în sufletul nostru răsare un glas, care ne șoptește: „privește, e lumina adevărului, fă și tu așa.”

Când împăratul Augustus în loc să răsplă-tească pe Cinna pentru tradare cu moartea cea mai grea, îi tinde mâna și-i zice: „Să fim pretinți de aci înainte”, — cine dintre privitorii ar putea să rămână rece, să nu simtă sublimi-tatea celui moment, să nu tindă mâna de împă-care celui mai mare dușman al său?

Când Brutus, după o luptă grozavă între iubirea pentru Caesar și iubirea pentru patrie, se decide pentru cea din urmă și jertfește pentru binele patriei optima fide ceea ce îi este lui mai scump, pe Caesar, — în pieptul cărui pri-visor nu s’ar aprinde sfințenia dragostei pentru patrie și care ar fi acela, care nu s’ar jertfi cu drag pentru binele patriei, ceea-ce îi este mai scump?

Când Philotas se jertfește pe sine, convins fiind că numai așa va putea susținea mărirea tatălui său și numai așa va face ca patria lui să rămână învingătoare — ce inimă ar putea rămânea nesimțitoare și rece?

Drama este totodată și judecătorul cel mai drept, căci pedepsește cu asprime păcatele și mârșeviiile. Și pedeapsa aceasta e mai aspră în acele drame, unde nedreptatea se pare, că ră-mâne învingătoare, pentru-că în golătatea cea mai clară ne arată drama toate tainele nedrep-lății și sufletul ni se umple de disgust și scârbă față de astfel de fapte; iar când ajungem în viața de toate zilele în astfel de poziții, unde pe calea unei mârșăvii am putea rămânea în-vingători, conștiința noastră curățită poate re-sista cu tărie ispitei păcătoase.

Când vedem pe Iago pe căi păcătoase um-

blând, când îl vedem că cu cât șiretlic țese rețeaua intrigei între Otelo și Desdemona — pe cine l’ar delecta, cui i s’ar umplea sufletul de înaltare și ar aproba astfel de fapte?

Când Franz Moor sapă cu atâta mârșevie groapa fratelui său și nefericește întreaga fa-milie — cui nu i s’ar revolta conștiința și cine ar fi aplicat, ca să facă întocmai?

Când Lady Macbeth își spală mânilor cu fel de fel de balsamuri, ca să ștergă mirosul de sânge și să alunge fantasmelor crimei — oare cine nu s’ar cutremura și s’ar umplea de groază în fața astorfel de fapte?

Clar este deci cât de hotărâtoare e influința dramei asupra sufletului nostru, asupra culturii inimii noastre. Cu cât mai mult face drama cu acțiunea ei, decât celelalte arte cu materia lor moartă! O poezie de es., care ar preamări în cuvinte smulse din sferelor sublimului pe fecioara de Orleans, nici pe departe nu s’ar putea apropia de efectul ce ni’l produce drama cu același subiect. Poesia ne-ar atinge plăcut coarda sentimentelor, ne-ar legăna într’o plăcere, peste care iute am trece, pe când dacă vedem pe Ioana D’Arc înaintea noastră, devotată cu trup cu suflet patriei și o vedem aruncându-se cu rară vitejie în luptă cu dușmanul, — fiorii ne cuprind, ochii ne scânteiază de elevațiune sufletească și când glasul patriei ne-ar chema, fie-care din noi ar ști să fie o fecioară de Orleans.

Drama e mâna dreaptă a religiunii și a legii. Ceea ce religiunea și legile nu pot face, aceea îndeplinește drama. „Legile se învârt numai în jurul datorințelor negative, religiunea își întinde pretensiunile asupra acțiunii pozitive. Legile sunt ceva mort, care nici nu poate veni în combinație, unde e vorba de cultura minții și a inimii, într’atâta numai, că ele împedecă agenții, cari ar putea zădărnici aceea cultură. Religiunea cu principiile ei vecinic dăinuitoare și sublime caută să pătrundă în suflet, să le sădească acolo. Influența ei însă cade în prima linie asupra sentimentelor, cari cu nestatornicia lor fac ca religiunea să lupte mult pentru ca să-și poată ajunge scopul. Aci vine apoi drama și luând în mână principiile religiunii le îm-bracă în carne și sânge, le pune înaintea ome-nimei, îi vorbește direct la voință și ceea-ce religiunea pe căile blândeței ar fi făcut numai cu sfortări mari, aceea o îndeplinește drama în câteva momente.

[Va urma.]

S. St.

ANNO DOMINI 2202.

(Urmare și fine.)

Polemia Pipirig—Savant.*

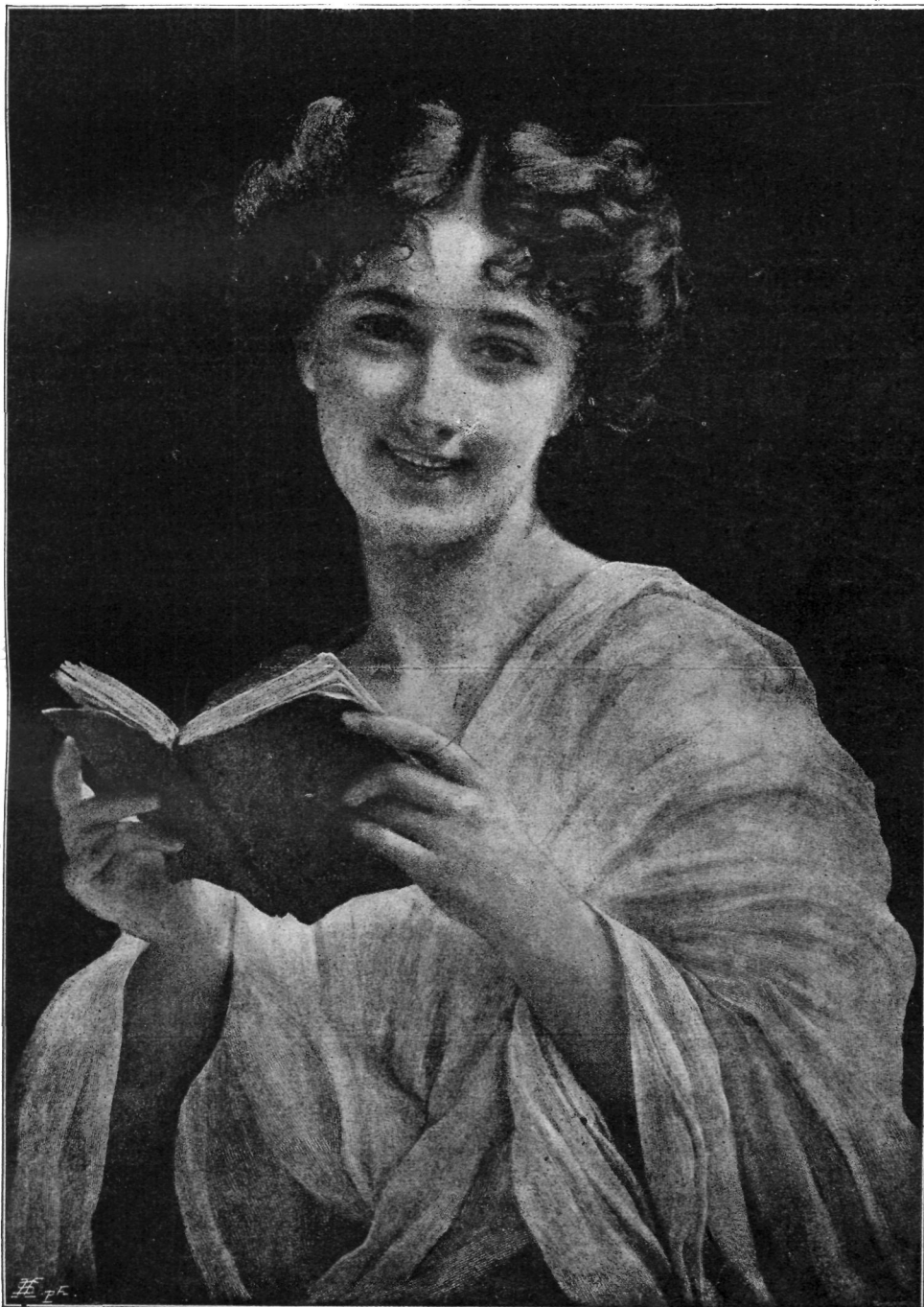
După istoricul amănunțit și pragmatic, dar lipsit de orî-ce puncte luminoase, de orî-ce variație al epocii acesteia — căci într'adevăr

* Despre senzaționala polemie, născută în jurul primei sale apariții, „Luceafărul“ nu publică nimic, — și asta pentru-ca să lipsească orî-ce notă discordantă, în zilele acestea de sărbătoare pentru întreg imperiul. Să știe adevărat, că din prilejul aniversării a 300-a

aniî dela 1890—1902 au fost ani fatali pentru literatura românească, au fost, dac'ași putea uza de-o expresie din vremea aceea „sezonu

dela fundarea sa „Luceafărul“ va scoate un grandios număr jubilar, cu un conținut datorit penelor celor mai celebre din imperiu.

Noi reproducem conferența dluî Pipirig, din revista locală „Valea Dosului.“ Red. „Revistei Imperiale.“

Povestire hazlie.

crastaveților“ literaturii noastre, — să trec, cu voia D-Voastră, la ultimul punct al tesei noastre.

Știința, cum ziceam, își are și ea contingentul său de victime, cari succumbă fatalmente, în lipsa construcției lor științifice și a aplicării tuturor armelor, ce aceasta pune la dispoziția fie-cărui lucrător al ogorului său.

Mi-e jale, că de astădată conferența mea e anunțul funebru, care vestește moartea unei victime fatale, care pe lângă o vieță mai puțin zgomotoasă, mai ferită de microbii științifici, ar fi putut evita catastrofa.

Și că adevărul, — care nimicește cu desăvârșire trecutul literar al dlui Savant — e pe partea mea, se va vedea numai decât!

Nu cu „deducții ale fantasiei mele puternice“, cum de altfel riscat afirmă colegul meu Dr. Hasdrubal Savant, ci cu argumente zdrobitoare voiu întări aserțele mele, și — sunt sigur domnilor — vă voiu convinge despre adevărul istoric al chestiunii.

Regretabil, dar în același timp neîndoelnic, învingerea mea va aduce cu sine căderea totală a reputației dlui Hasdrubal, în materie de istorie a literaturii și prin asta — durere — e atinsă și universitatea din Poplaca, al cărei nestor e tocmai „Drul“ în istoria literaturii române și fostul ministru de instrucție: Hasdrubal Savantul Săvăstreni!!

Dacă greșeli de natura asta, s'ar fi comis în 1902, s'ar fi trecut pur și simplu cu vederea, azi însă — la 2202 — astfel de erori au consecvențe fatale; ear universitatea din Poplaca, nu curând va delătura urmele fiasco-ului îndurat!

Să reasumez însă punctele, cari promiteam a le adeveri.

1. Veți fi nevoiți a accepta împreună cu mine dlor, că ziua fundării revistei „Luceafărul“ a fost 11 Maiu 1902, ear nu 4 Maiu 1902, cum afirmă dl Savantu.

2. Că într'adevăr a fost primită cu entuziasm revista, reiese din o scrisoare ce-am aflat-o în urma scrutărilor mele stăruitoare prin diferite archive.

Argumentul, că revista după fundarea sa număra abia 2000 de abonenți, — departe de-a sprijini pe domnul Savant, denotă puțină cunoștință, ce dlui are asupra relațiilor culturale românești de pe la 1900.

Abstras dela faptul, că în 1900 număram abia 6 milioane de Români, trebuie știut că aproape jumătate din ei erau analfabeți; unde pui că și cei cu carte cetiau foarte puțin? Chiar în clasa, așa zisă inteligentă, găsiai la tot pasul

oameni cari nu știau cine e Eminescu, Alexandri, Coșbuc, Vlăhuță etc.

Că azi numără „Luceafărul“ în întreg imperiul trei milioane de abonenți, asta se datorește împrejurării că nu e Român, care se nu știe ceti și scrie.

Sunt trei sute de ani de atunci, ilustre dle Savant!

Dar să lăsăm să vorbiască unul dintre întemeiatorii falnicei noastre reviste de azi, Petru Paltin. (Senzație enormă, strigăte debravo.. bravo! Trăiască Dr. Nero Pipirig.. Vorbitorul mulțumește pentru ovațiunii prin complimente adânci.)

Vă mulțumesc pentru manifestațiile de simpatie!

Da dlor, a fost din parte-mi o riscată cu-tezanță, a sta neclintit în fața unui om de calibrul dlui Savant, care avea contra mea atâtea arme, date spre liberă folosire în mâinile lui, de prejudiciile sociale.

Nu putea Dsa însă presupune, că și eu posed arme mai puternice, mai adânc tăietoare: adevărul istoric și stăruința!

Cu ocaziunea cercetărilor mele făcute în archiva imperială din Găurenii, mi-a căzut în mână o scrisoare a lui Petru Paltin către Simin, întâiul șef-redactor al revistei, a cărui urmă zădarnic am cercat-o în istoria literaturii. Poartă datul de 10 Iulie 1902.

Eat-o :

Iubite Simin!

Bucură-te împreună cu mine. Abia e o săptămână de când a apărut revista noastră și deja avem 2000 de abonenți.

Cine-ar fi gândit?

Să vede așadară, că publicul românesc tot se știe însufleși de întreprinderile tinerimei universitare!

Pare-că glasul inimei îmi șoptește: „înainte băieții, revista are viitor!“ Aproape toți universitarii sunt abonenți și colaboratori.

Cuconițele noastre — onoare lor — zilnic ne trimit liste ticsite cu abonenți.

Te rog, grăbește cu articolul prim!!

Mai știi?.. ziua de 11 Maiu, în care am fondat noi revista, are să fie celebră în istoria literaturii românești!

Servus

Petru Paltin.

Ce zici la asta, dle Savant?.. (Urale neșfârșite: trăiască Dr. Nero Pipirig, trăiască decanul universității din Poplaca, trăiască adevărul!)

Vă mulțumesc, Dlor. Manifestația ce-mi faceți, înseamnă triumful cauzei drepte!

Zeno Sylvian.

O LUME-AȘ DA...

O lume-aș da, să fiu poet,
Să cânt de dor și jele,
Să umplu paginî de caet
De dragul mândrei mele; —

Să scriu, că zină ca a mea
N'a măi călcat pământul,
Că moși aleargă a-î fura
Privirea și cuvântul; —

Că, dacă'n codru ne'ntâlnim,
Schimbând două cuvinte,
Un cor de îngerî opăcim
Pe ceriurile sfinte; —

Că, dè-o cuprind încetișor
Și-o țuc fără de frică: —
Toți îngerîi din cer scobor
Și mă întind de chică.

HORIA.

(Marioarei.)

VIS!

A fost numai un vis!

Te-am revăzut; erai tot cea sglobie ...
un fluture nevinovat în valurile lumii. Copilă,
zină din povești, voioasă-'n cale mi-ai venit și
noaptea negrilor tîi ochi de-al fericirii tremur
blând în flacări dulci s'a fost aprins; în
fragedu-ți obraz doi trandafiri ți-a-'mbobocit.

— „Mario, stea din ceriul sfânt, luceafărul
ți-e frate și stelele surori, al visurilor farmec
pe buza ta suride ș'un raiu de fericire 'n a
genelor clipire. De dragul cui ești tu așa
frumoasă?”

— „De dragul tîu, copile. Te-am așteptat
cu gând pustiu, mi-am plâns durerea stelelor;
al vremii curs pribeag trecea și tu, tu nu-'mi
veniai!”

Te-am strîns de mână fericit; cu brațul
cald, tremurător, molatic gâtul mi-ai cuprins
și ... fericii eram!

Un înger blând s'a pogorit din raiul
ceriului deschis și sufletul nevinovat de dor ți la
aprins. Te alipeam la sinul meu cu sfântul foc
al dragostii și ... ne iubiam, ne drăgosteam, ca
doi copii nevinovați.

Când mreața dragostii a prins al duor
inimi tainic foc, când mână-'n mână, sîn la sîn,
cu dulce graiu buzele 'și spun cuvinte păti-
mașe ... ce zău îți poate prinde 'n rost al
gîndurilor val? ... Gîndire tacî ... vorbește inimă!

*

Prin umbra teilor stufoși cu dulce 'mbătă-
tor miros treceam perduți în alte lumi.

Un cor de îngerî ne cânta duiioase melodii,
zefirul, copilaș din flori, prin pîrul tîu se furișă,
gelos cătam să'l prind. Și teii frunza 'și clă-
tinău, un roi de flori sburdalnice în față
ne-a isbit.

„Mario ...” și-am tăcut.

O raz-'ascunsă prin frunziș să te sărute-a
cutezat. Gelos am alungat-o.

Un zîmbet blând, un rîs sglobiu și mîna
'ți blând pe față m'a lovit. În schimb te-am
sărutat ...

— „Aș vrea, aș vrea, ... nu știu ce-aș
vrea, ... la sînul tîu să fiu mereu, să plec ...
cu tine ... să plutesc ... cu tine până-'n ceriî, ...
să sbor cu tine, îngerăș, pe-a ceriului cărări ...
să fur argintul albei lunî, să-'ți fac un diadem,
să prind a stelelor clipiri, cunună să-'mpletesc,
să te-'ncunun, regină.”

— „Aș vrea, iubite, prin senin pe-aripi de
fluturi să plutim ... departe ... tot departe ...
și 'n plaiurile altei lumî de flori și trandafiri ...
pe brațul tîu, la sînul tîu și buza mea pe buza
ta ... ușor, ușor s'adorm ... se nu mă mai
trezesc.”

Un vînt prin frunze se porni ... măi strîns
cu drag te alipeam de sînul meu; nebunul vînt
cerca turbat din braț să mi-te fure.

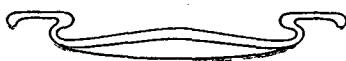
„Mario, nu te las”.

Dar vîntul mi te-a smuls ... nebun de-a
inimii dureri ... am plâns ... am plâns ... și
m'am trezit.

A fost numai un vis!

Sebastian.

Stanca
Bonina

XENIA.

Perdut în lumea poveștilor, atât de frumoasă 'mi părea și atât de dulce era graiul cuvintelor tale. — Chilia aceea mohorâtă de vremi mă făcea să te asemăn c'o floare plâpândă, ce crește 'n umbra ascunsă a codrului — ear glasul tău umbrat de durere 'mi părea o șoptă zădarnică în nemărginitul gol al vieții...

— „Mereu prin vremi se potolesc una-câte-una amintirile... acolo sunt ființele pe cari le-am iubit, acolo 'i perdut visul tineretelor mele... Azi? — Numai farmecul acelei vieți: un vis frumos mă 'mpresoară“...

Și 'mi vorbea ast-fel oare întregi! — frumoasă, mai mândră decât plâsmuirea unui poet — ea 'mi descoperea taina amorului ei, imi spunea că-î uitată, că 'i părăsită și că simțirea acestei singurătăți o muncește...

— „La ce tot plângi? Uite! Ași vrea ca eu să fiu „el“, — să te desmerd, să-ți fiu prieten și să-ți uiți amintirile!“ — i-am șoptit cu sfială odată.

Ce-ași fi putut să-ți grăiesc eu atunci?

Eram copil; durerile ei imi păreau o poveste, care par'că o cetisem undeva, — un basm plin de vrajă și taina celor spuse de ea tot mai mult mă răpia; — ear ea cuminte și visătoare torcea mereu firul acestei frumoase povești, plâsmuite din propria iei viață...

Astfel i-am ascultat tot păsul, tot dorul și vrerile-î toate.

Eșiam adese afară la câmp. Intinderea luncilor înverzite, umbrele mișcătoare ale norilor și nepătrunsa depărtare a zărilor, frumsețea naturii în toată pompa ei linișteau încet-încet amintirile.

Ne prinsese amurgul pe poteci, erai obosită și ne așezărăm în vale sub plopi; luna 'și cernea mereu razele-î blânde, acoperindu-ne cu un vël de lumină... Adormiseși și bătaia inimii tale se liniștise. O cât de frumoasă erai atunci, — ce bine era să stau paznic frumseții tale virgine...

Și ca o pasere speriată de foșnetul frunzelor ai tresărit și ți-ai ascuns capul în brațele mele... frumoaso, șoptindu-mi vorbe dulci și desfătătoare, ear cu neîndemănat, robit de atâta frumsețe, încercam să-ți spun cât imi ieși de dragă...

E mult de atunci!

Maî sta-va oare căsuța din văi? Maî torci oare firul poveștilor tale, și cine-î muritorul căruia 'i spuî povestea iubirii?... Eu sunt departe-departee...

Pe rătăcilele cărări ale vieții se sting amintirile tainic și pier — dar tot senină și clară 'mi apare raza numelui tău...

Gr.

ACASĂ.

I.

Revedere.

Erai rău, rău când erai copil —
auzi, rău încru mare. — Cum ești
de bun azi dragu mamii. — Dum-
nezeu să te fie....

... Dar nici că vrei să pleci atunci,
Știi că de groaza 'nvătăturii
Ai plâns vre-o două nopți întregi
Și te-ai ascuns în podu șurii...

Câți ani vor fi de când te-ai dus?
Maî spune-ne cum ai umblat?
O Doamne, rău crai atunci
Și cât ești azi de așezat...

Nu m'asculta, știi c'ai pățit-o,
Atunci în sara de Ajun?...
Acum și gândul mi-l cetești,
Cât de cuminte ești și bun...

Nu te-ar cunoaște — eși la poartă
Să te 'ntâlnească-odat, vecinii
Stăi-le'n cale și le zi:
Măi, știi ce? Eu-s feciorul Linii...

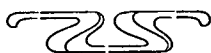
Ar rîde toți, dar nu te-ar crede,
Necum în drum să te oprească,
Ar zice: Uite-un domn aci,
Da nu-î de legea românească...

Dar tu să-l prinzi rîzînd pe unu:
— Nu maî vezi bade; — ești bătrân..
Nu știi, doar eu la gura văii
Ți-am răsturnat un car cu fîn...

* * *

Și mă sărută împăcată.
— Fecior cuminte are mama...
Eu imi întorc pe-o clipă fața
Și-o lacrimă-mi udă năframa...

OCTAVIAN.

DELA CEI CE NU MAI SUNT.

Scrisori de-ale lui Aron Pumnul.

IV.

Cernaetii, 18. August c. n. 1864.

(In diua scimbaerii la fatae a Domnului nostru les. Crest. si in diua născerii Impaeratului nostru Frincisc Iosif I.)

Fiiule Baennute!

Epistola ce mi-ai trimes'o la 7 August c. n. cu cvietanta si Atestatul scolastic academic, am primit'o numai a sarae pe insaerate, si eatae cae mae graebesc a-ti raespunde, ca sae scii cum stae lucrul, ca sae nu fii in nedumerire.

Eu am dat raeportul la locul cuviincos despre impaerticunea cellor trei stipendie pe annul trecut 1863/4, incae la intia August a. c. Paecat cae nu mi-ai trimes atestatul scolastic mai naeinte sae-l fii putut alaetură la raeport, dupae cum mi-au dat ceialalti doi stipendiatii: Ilie Lutae si Ion Vereha, caeci atunci l'asu fi alaeturat la raeport; dar' fiind cae nu mi-l'ai trimes am alaeturat numai atestatul ce mi-l'ai trimes in annul trecut: nu sciū dacae Domnii impaertitori de acelle stipendie vor fi indestullati cu acell atestat, ori nu; de nu se vor indestullă cu acella: atunci le voiū trimete si pe acesta.

Atestatul cest de acum este smintit in doue privinte: intiiu pentru cae n'are formae de atestat, caeci in atestat trebuie sae viiae studiele unul sub altul, si dupae fiae-care obiept sae fiae scrisae clasa raepurtatae de'ntr'insul, caeci nu se poate ca cine-va-si sae aibae tot aceea-si clasae de'ntr'uae multime de obiepte, si incae de'n obiepte mari si grelle, cum sint obieptele juridice; — mai incolo este atestatul scaedaecos, caeci nu este pus pe dînsul sigilul caademic, carele se cere neapaeravaer. Deci dacae ti-asu cere atestat formal leguit, ai trebu sae mai mergi uae datae pinae la Sibiiu (batae-l Dumnedaeu sfintul) cu uae cieltuealae insemnatae. Eu, ca sae te scap de acea cieltuealae netrēbnicae si daedarnicae si de pierderea de timp, vreū sae fac putinae scaemaetorie nevinovatae, dar foarte nimeritae, adēcae eu pun sigilul mieu pe atestatul, ce mi-l'ai trimes acum, apoi fac copie intocma de pe dînsul, si mae duc cu ea la notaeriatul impaeraetesc sae mi-o vidimede si intaereascae, cae este intocma cu originalul infaetisat; apoi pe copie se pune in locul sigilului un tarc in lontru cu literile (L. S.), care va sae dicae: locul sigilului, afaeae de aceea notariul mai pune la intaeriturae si adeveriturae incae si sigilul saeu, si eatae asa capaet uae copie de atestat praevaedutae cu doue sigile leguite, care

apoi trece de bunae si naeinte impaeratului; insae astae vidimaeune custae 1 f. 45 cr. v. a.

Acestea ti-le-am scris cu de amaeruntul, fiiule! ca sae scii altae datae si tu cum se fac trebile in lume!

Acum sae-ti deslucesc lucrul si despre firea stipendiului, ce l'ai avut, si care poate cae-l vei mai avea incae, de va ajuta Dumnedaeu, si de voiū mai fi in vieatae. Asa darae eatae fiinta acellui stipendiū:

La annul 1861 se dete cerculariū dela gubernul bucovinei, ca comunele sae aleagae deputati la Dietae; insae gubernatoriul era un armeann dat cu totul in bratele polonilor, carii voiaū cu ori-ce pretu sae faeae ca Bucovina sae nu fiae tarae coronalae staetaetoriae de sine, ci sae fiae numai un cerc all Gaelitiei, faerae dietae propriae, ca asa sae poatae stinge naecunaletatea ruminae de'n Bucovina. In puterea acesteia naeduinte Armeannul gubernatoriū Bucovineann intrebuintae toate mijloacele (cieltui pre'n daeruintae de'n partea polonilor la 80,000 fl. v. a.) ca sae se aleagae numai deputati de aceia, carii sae vindae tara la poloni. Boiarii rumini incae intrebuintarae toate cipurile ca sae impiedece astae nedreptate si diaevolie, si intre alte mijloace, dupae spusa mea intrebuintarae spre acest scop si apostolatul, adēcae ei faecurae (cum am faecut noi la Blasū la 1848), trimeserae patru studenti rumini cu prociemaecuni pre'n tarae ca sae invete pre oamenii, pre cine sae aleagae de deputati. Studentii merserae si predicarae, si aduserae cruce preste plannul gubernatoriului armeann; insae fiind cae studentii rumini nu fuserae destull de prudinii si discretii in predicare, furae descoperiti de caetrae comisarii gubernatoriului armeann, prinsii si adusi in criminal toti patru pentru crima de *tulburaetori, revolutiunari si vaetaemarea Maeestaetii* (crimen laesae supremae Maiestatis). Apoi ce sae vedi? toti acesti patru studenti (Burlae, Bumbac, Buligae si Isopescul) locuiaū la mine, si de aceea numai putin a lipsit de nu m'au incis si pre mine in criminal, caeci toatae lumea striga cae numai eu i-am trimes cu prociemaecuni revolucunarie pre'n tarae, desi eu pe atunci daebeam la pat bolnav de moarte. Procesul merse pinae la Impaeratul, dar' pre'n mijlocirea bravului inspectorii scolariū (boem de nascere si dusman all nemtilor, polonilor si armennilor) se liberarae acei patru studinti de'n porunca Impaeratului ca *nevinovati intru nemicae*.

Dar' ce folos? Profesorii nemti dela gimnasiul de aici faecurae cumplot inae sine asupra acellor patru studinti, si desi erau cei

mai bunî întru învaetaeturae si modell în purtarea morală; tótusi le déderae clasa II la tuspatru, si púserae lucrul la calle, ca sae fia tuspatru asintatî la oaste. Studintîi alergarae acum la boiaeriî îndemnaetori ca sae-i ajute, sae le facae stipendie ca sae poatae merge la gimnasiul de'n Blasû sae absolveascae acolo, unde nu vor fi prigonitî. Boiaeriî le promiserae ceriul si paemîntul, cae le vor da la fie-care cite un stipendiû de cite 300 fl. v. a. pe ann. Cu astae promisiune mérserae bietiî studintîi doi la Blasû si unul la Beiusû. Insaе boiaeriî numai le-aû promis stipendiî, dar' fiind cae ei însi-sî încae sînt lipitî paemîntului si baencrutî cu totul nu le triméserae necî maecar un cruciarîu, si bietiî studintîi devenise în pericûi de a fi încisi pe'ntru daetoriî si a-sî pierde caeriera pe'ntru toată vieata.

Eû audind de aceasta mae tulburaeî pînae la súflet, si-mî propuseî sae mîntuesc pre bietiî studintîi cu ori si ce pretû: îndatae îngenuciaei naeintea icoanei *Maicei Domnului Ies Crest* si o rugaeî cu lâcraemî fierbinti sae-mî ajute sae pot scaepá de'n beleá pre acestî trei tinerîi bravî si nevinovatî. Şi ce sae vedi, fiule! *par' cá un glas de'n certû dela úae fiintá nevaedutae venî dupae rugaеcune la urecile melle, carele imî strigá cu glas foarte mîngaeios, dar strae-baetaetoriû pînae la inimae: „Scoalae! ti-s'a audit fierbintea rugaеcune! mergi si cere si ti-se va da!”*

Índatae mae tredîi ca de'ntr'un somn adînc si ca de'ntr'un vis, si multaemîi de noî Maicei Domnului pe'ntru promisiunea sintae.

Índatae mae apucaei si scriseî la gubern cêrere pentru congédie de trei luni de dille la curae de strúguri. Caepaetînd cungédia plecaeî (bólnav cum eram) la Moldáviea, merseî la Iasi, unde petrecuî încognito sub nume strein doûe dille, pe'ntru ca sae nu afle straeiniî dela noi unde am fost, caeci atunci imî pierdeam profesura si raemíneam în drum.

Tocma pe atunci se aflá în Iasi Ministru primariû *Anaestas Pannul*, un veciû cunoscut all mieû încae dela 1848: eû îi scriseî un bilet şi-l trimiseî cae mae afli în Iasi bólnav: ell îndatae mae poffi la masae pe la 5 oare, caeci ei pe atunci prîndesc: eu mae escusaei cae diûa nu pot îmblá pre'n Iasi ca sae nu fiû cunoscut si sciut, si pre'n urmare nu pot sae mae împaertaesc la doritul prîndû; însae l'am rugat sae fiae bun sae-mî dea audiintae pe noaptea viitoariae pela 12 oare, cînd pot merge faerae sae fiû vaedut de cine-va, caeci asû avé sae-i împaertaesc ce-va de'n gurae. Ell mî-a încuviintat si eû la 12 oare noapte a mae aflaeî în odaea lui: îi spuseî toatae istóriea bietilor studintîi rumîni, apóstoli ai naecunaetaetiî rumîne, si acum maertiri nevinovatî ai acelleia. Ell mae întrebae: *cé ar fi de faecut spre mîntuicunea lor?* Eû îi raespunseî, si-l

rugaî sae facae pe'ntru fie-care cite un stipendiû annual de cite *úae sutae de gálbenni*, ca asá sae poatae bietiî absolvi studiele gimnaesiale si universaetarie, caeci atunci ei vor mîntui naecunaetaetea rumînae de'n Bucovina de pericunea ce-i amerintae de'n partea straeinilor. Domnul Pannul se aprinse de úae însuflare daeinae si strigae: **Mama lor de nemtî si poloni! viû este Dumnedaeû! cae ei nu-sî vor împlini spurcatele scópuri într'una de'n terele lui Stefann cell Mare!!!** Dupae aceea alergae la portofoiul bugetelor, il petrece iute, si vaedînd cae nu numai nu se aflae banni spre dispusaecune, dar' încae se aflae scaedere (deficit), se bate în piept, si strigae: **Dumnedaeule! caeci nu ne aflaem în împreguraeri mai faevoritive! Dar tótusi voiû sae fac, daciae nu de aîurea, voiû dá de'n all mieû privat cite trei-deci de gálbenni pe ann** pe'ntru fie-care de'n aci trei studintîi rumîni Bucovinenni, apóstoli ai naecunaetaetiî rumîne!

Afarae de aceasta i-am mai faecut cunoscut, cae directoriî germîni de pre'n Ungariae, Ardeal, Gaelitiea, Bucovina, Moráviea, Boémiea, Itáliea, în întelégere cu Ministeriul aû mijlocit pre la toti autoriî si librariî Germîniei, ca de'n fie-care carte ce o tipaeresc, sae daerueascae în dar cite un esimplariû pela gimnasiae de'n numitele provinte: ca asá tinerimea de pe la acelle gimnasiae sae aibaе numai caerti germîne de cetit, si asá pe încetul sae-sî peardae naecunaetaetea. Decî darae l'am rugat ca sae mijloascae si în principatele rumîne dunae-rene (Moldáviea si Rumíniea) ca fie-care autoriû si librariû sae daerueascae cite un esimplariû de'n caertile ce le tipaeresc, la fie-care gimnasiû si asedaemînt teologie, ori juridic de'n provintele austriace pe unde se aflae învaetaeci rumîni, ca asá sae aibaе caerti rumînesci de cetit si sae nu-sî peardae naecunaetaetea. Domnul Ministru Pannul m'a saerutat de bucurie pe'ntru ástfelû de proiept, si mî-a dat cuvîntul cae-l va împlini si acesta ca si stipendiele cu ori-ce pretû. Numai m'a îndaeorat ca eu sae fac cêrere în scris, unde sae însemnedû toate temeiele ce i-le-am spus, ca asá sae poatae îfiintá aceste binefáceri cu învointa si votul întregului Cunsiliû ministerial. Eû îi raespunseî cae eû, ca straein nu pot face cêrerea, caeci n'ar avé trecere, însae voiû face cêrerea pre'ntr'un rumîn moldav, carele va spune cae a caelaetorit pre'n Bucovina, si a aflat de toate acelle blaestaemaetiî si diaevolii. Ell se învoi, si eû merseî a casae della ell, cam pela 4 oare dimineata. Asta era spre 8 Septembrie 1861. Índatae ce se faecú diúae puseî pe un Caelúgaer de'n Moldáviea, teolog absolut în Cernaetî, si fost gimnasiast în Blasû, cu numele Nicefor Iliescul, sae facae aceá cêrere si i-o dictaeî eû însu-mî, dar' dugraevîi într'insa

starea lucrurilor (dupae toatae dreptatea) cu colorile celle mai negre si mai infioraetoarie.

Cunsiliul ministerial adunat în 9 Septembrie 1861, se infiorae la cetirea peticunii faecute de caetrae Ilescul, si o încuviintă în unaenimaetate si promise a face si mai mult, numai sae i-se spunae asupricunile rumînilor de'n provintele austriace.

Deci atunci se înfiintarae celle trei stipendie de cite *trei-deci de gâlbenni* pe ann pe'ntru trei tineri rumîni Bucovinnenî bunî, si anume pen'tru: *Vaesiû Bumbac* (poetul Bucovinei); *Vaesiû Burlae* (renumitul filolog rumîn Bucovineann) si *Ion Buligae*: tustrei gimnaesiasti încae pe atunci în clasa a VIII, dar prigoniti de caetrae profesorii nemti de'n Cernaeutî.

Hotaerirea ministerialae despre daeruirea caertilor rumîne pela scoalele de'n provintele austriace ti-o trimet aici în copie, ca sae o scii, si sae nu se peardae; cu toate cae ea este tipaeritae în 1862 si în *Telegraful romann* nu scii în care Nr. cam pe la începutul annului.

Hotaerirea Ministeriului întaeritae de Domnitorul Alesandru Cusa I. se aflae la Nicefor Ilescul înspeptoriul Seminarului dela Minaestirea *Neamtul* în Moldavia si Arcimîndrit. La ell se poate caepaeta copie vidimatae. (Si aceasta ar fi numai decît de trebuintae!)

Ei bine! stipendiele numite mai sus s'au înfiintat si s'a hotaerit sae se dea îndatae; însae (nenorocire!) ministeriul lui Pannul ca de preste vre uae lunae si-si dae dimisiunea de'n căusa unui bulgar, fost oficiarîu militariû între voluntariî rusi în raesboiul de'n Crim. Acell bulgar se numia *Popa Ion*, pe'ntru cae mai naeinte fusese popae, si apoi se faecuse ostasû voluntariû rusesc. Ell aveá un proces de banni; însae neavînd drept deplin, nu-l cîscigae; deci în furia sa merse la ministrul de justitie de'n Iasi si ceru cu ton imperios si svâdnic ca numai decît sae-i dea lui dreptate: Ministrul îi spuse sae aibae bunaetate a merge acasae si a se linisci, si sae dea cêrere în scris la Ministeriû, si, de va avé dreptate, va mijloci ca sae i se si faecae; sae aibae însae bunaetate a nu face larmae mare pre'n cîncellaeria ministerialae, cae tûlburae pre deregatorii ministeriali la cumpúnere si scriere. Infuriatul bulgar se simti vaetaemat pre'n aste cuvinte, si ciemá pre Ministru la *duel*. Ministrul însciintae îndatae tímplaecunea la cunsotii saei Ministri, cariî îndatae tinurae svat, si trimiserae ostasi sae arestede pre turbatul de bulgar carele îndraesni sae bajocureascae pre un Ministeriû cunstitucunal, si încae faerae neci uae căusae. Ostasi merserae sae arestede pre Bulgarul oficiarîu muscalesc: ell se încise în odae si se apaerae, si pre fereastrae pînae a prinde de veste împuscae pre doi ostasi moldavi; dupá aceea spaergîndu-i usá, îl prinserae si-l baeturae cumplit mai de moarte, apoi îl dúserae

în arest. Ministeriul începú a-l pune sub judecatae pe'ntru faptele comise, ca pe un criminalist! însae într'aceea vine la mijloc cunsulatul rusesc, si Domnitoriul încae sosese dela Bucuresci la Iasi, si descuviinteadae pasii ministeriului. Atunci Ministrii isi daú dimisiunea cu toții si bulgarul Popa Ion se pedepsesse numai cu aceea, cae se trimete preste Prut în Rúsiea cu poruncae, ca sae nu cutede a se rae'nturná mai mult în Moldaviae.

Scimbîndu-se Ministeriul, raemase moartae si plaetirea cellor trei stipendie, si eú am fost nevoit sae fac cu curespundinta cu Ministeriul de'n Iasi uae cieltuealae de 60 fl. v. a. pînae ce abiá am putut scoate plaetirea acellor stipendie în luna lui Maiú 1863 (? nu te vei mirá?); dar' tot le-am scos, si asá stipendiatii numiti, sermannii, s'au mîntuit de datoriile faecutu la Blasû si la Beiusû. In cipul acesta s'au pírdut acelle stipendie pe anul 1862/3, si nu s'au dat nimaerui: elle sint încae restantae, dar' viú este Dumnedaeú! de voú fi sinaetos, încep proces formal cu Ministeriul de'n Bucuresci, si numai decît trêbuie sae mi le dea, nu pe'ntru mine, ci pe'ntru vreun învaetaecell rumîn; caeci, cê-ti încipuesci: 90 de gâlbenni nu-i iaí de pe gard!

Dar' încae cé sae mai vedí! Principatele se unesc formal: ministeriul de'n Iasi se desfiinteadae si isi trimete portofoiul la Ministeriul de'n Bucuresci; însae în bugetul saeu nu înseamnae celle trei stipendie. Eú scriú la Ministeriul de'n Bucuresci sae-mi trimeatae stipendiele: ell imi raespunde, cae nu se aflae însemnate în bugetul Moldaviei, pre'n urmare nu sint oblegati a le da, si neci nu pot face aceasta faerae buget. Eú le scriú dupae aceea diúa de 9 Septembrie 1861, în carea s'au înfiintat acelle trei stipendie, si s'au înfaerit si de caetrae Domnitoriul: ei imi raespunde cae asemenni lucruri pot sae fiae înfiintate numai de caetrae adunarea taerii (dietae), si fiind cae acesta nu s'a tímplat, nu pot esiste acelle stipendie mai departe. Eú cugefind lucrul, am scris la un literaetoriû rumîn, directoriû la Ministeriul de învaetaemint, anume: *Gorgu Radul Meledon*, ca sae sprigineascae astae căusae la Ministeriû ca sae se faecae pe tot de-auna: Ell a fost asá de bun si a mijlocit împreunae cu *Alecu Odobescul*, Ministrul învaetaemintului, cu Ministeriul sae hotaerescae si Domnitoriul *Alesandru Cusa I.* sae întaereascae aceste trei stipendie de nou pe'ntru tot de-auna, însae *numai pe'ntru tineri rumîni Bucovinnenî de legea neunitae.*

Pe'ntru rae'nviarea astor stipendie am cieltuit cu curespundinta peste 80 fl. v. a.

Vedí! unul de'n aceste stipendie l'ai avut tu în anul trecut, si asú dori sae ajute Dumnedaeú si oamenii cei de omenie ca sae-l poti avé si pe viitorû.

Dupae multae disputae mî-a trimes Ministerul acelle trei stipendie dar' cu cundaecune ca cîar necî stipendiatiî sae nu scie de unde le vine acell ajutorîu, ca nu cumva sae sciae gubernul cee ei aû stipendie dela fratiî de peste caerpaţi, caeci atunci ar veni în prepus de propaegîndisti si si-ar pierde caeriera pe toatae vieata, caeci gubernul nu i-ar mai primi necî într'un serbitû public.

În privinta ta, fiule! se mai adăuge încae ūae căusae de taecut ca piticul, ádecae stipendie sînt faecute numaî pe'ntru *tineri rumîni Bucovinenni neuniti*, si tu esci *rumîn ardeleann unit!* De aceea darae, nu cum-va sae spui cui-va cae ai stipendiû si de unde îl ai, caeci ti-ai taeiá cranga sub picor: mae întelegi?

Fiind cae eû sînt încae tot bólnav de moarte, si nu sciû pînae cînd voiû mai traei, itî însemn datul cînd s'au înfiintat aste stipendie, ca asá la tîmplare cînd n'asû mai fi eû în vieatae, sae ti-l sci cîscigá însu-ti.

Aste trei stipendie s'aû înfiintat pe'ntru trei tineri rumîni Bucovinenni de caetrae Ministerul de'n Iasi la 9 Septembrie 1861 si în anul scolástic 1861/2 aû fost date la studintii rumîni Bucovinenni:

Vaesiiû Bumbac, gimnaesiast la Blasû în clasa VIII.

Vaesiiû Burlae, gimnaesiast în Beîusû în clasa VIII.

Ion Buligae, gimnaesiast la Blasû în clasa VIII.

În anul scolástic 1862/3 aû raemas aste stipendie nedate, fiind cae Principatele se unirae, Ministeriul de'n Iasi se desfiintae si nu însemnase în buget si acelle stipendie, si numaî dupae ūae staeruintae înadins a lui Nicefor Iliescul, si a mea se rae'nviarae earae-si acelle stipendie.

Ministeriul de'n Bucuresci hotaeri în cunsiliul dela 10 Iuniû 1863, Nro 17,525, ca acelle trei stipendie sae se trecae în buget pe'ntru tot de-auna, si pe anul scolástic 1863/4 sae se dea

lui *Paul Baennutû*, jurist în Sibiiû

lui *Ion Vereha*, gimnaesiast în Cernaeti

lui *Leul Paedure*, gimnaesiast în Cernaeti

Însae lui *Leul Paedure* nu i-s'a putut da, fiind cae ell paeraesisise scoala si se apucase de economie.

De aceea stipendiul mennit pe'ntru ell s'a dat în semestrul I. lui *Codrat Grigovovicû*, ear în semestrul II. lui *Ilie Lutae*. Despre acestea s'a faecut raportul cuviincos caetrae Ministeriul de'n Bucuresci, si s'a propus ca pe anul viitorîu 1864/5 sae se dea acelle stipendie:

lui *Paul Baennutû*, jurist în Sibiiû

lui *Ilie Lutae*, gimnaesiast în Cernaeti

lui *Ion Vereha*, gimnaesiast în Cernaeti.

Si acum se asceptae raespunsul dela Ministeriû. Dupae ce va veni ti-l voiû împaer-taesi îndatae, ca sae scii.

(Va urma.)

NOÏ NIS ACASĂ ...!

V. Vlad Delamarina.

Vîntu-adună nori dá ploaie

Şîntîmplarea înlîlnisá

Rumîn cu clábăi dá oaie

Cu-unu d'ála uns cu clisá.

Ati cu clisa pá mustele,

Pá mustele rásuşice,

Cu pinceni pá şiijme crefe

Sta dá vobá. Draşie-mi-ceil

„Moi! — işia iel, pé sub sore

Mai frumos nu fi nîmica

De chil máre serbatore

Din fára lu Ion Paprica!”

(Sárbátoarea náválirii,

Lumea toată ca sá şcie

Cá copiiî pustiiriî

Is páişî dá ani, — o miie.)

„Hát la voi nu fi ospele?

Véselie, búcurie? — “

Tea ál cu şiijme crefe.

Da' rumînu —: Áuz prostie?!

— Daşî voi cu jioc şi cinturi,

D'aia las nu ne prea pasá!

Voi vis dái aduş dá vînturiî

D'apáî noi — noi nis casá!

Distractie.

VIS ORÎ REALITATE?

Așa se făcea, că vremea greu afară, ploaia ploaie cu grindină mare cât ouăle de prepeliță și când fulgera câte-odată strălucea ca oglinda asfaltul trotuarului presărat cu ghiața, ce se topea pe îndelete...

Era după miezul nopții. Ulițele erau pustii. Un câne tremura lângă-o poartă și când lovia ghiața în discurile aninate deasupra ușei unui bărbier, de tresărea arama într'un vaier prelung, atunci chelălăia cânele și urla a pierzare. Pe semne se rătăcise...

In cafenea era larmă mare.

La vr'o trei mese rotunde așezate una lângă alta chefuia o ceată. Unul era în frunte, ăsta părea mai spornic la beutură; își răsfrânse-o mâneacă, mâneca dela dreapta, și ridică păharul:

Fraților! — și nu știu cum își încorda grumazul, de i-să încreția bărbia când striga: Fraților! ...

Felinarele în cafenea erau stinse, numai în colț, unde erau cele trei mese, mai ardeau câteva.

Să 'ncepuse chef mare și veselie la roată. Când venia câte-o grindină mai mare în ferești, chioteau cu toții. Logofetul din frunte lovea cu pumnul în masă și când sunau sticlele și jucau cum da el cu pumnul, încântat de danțul ăsta zimbea, și când îl durea mâna, stringea din fălci, încorda grumazul și lovea încă odată, mai tare.

Clondirele se răstogoleau unul preste altul, la unele li-să rupea grumazul, altele se spărgeau în bucăți.

Iar logofetul rîdea. Rîdeau cu toții... — Fraților...

Afară se pornise un vînt mai cu putere, picurii mari de ploaie se prelingeau în riulețe înguste de-alungul ferestelor ca, bunăoară, lacrimile pe obrajii fetelor, când și-au uitat să le mai șteargă.

În partea mai întunecată a cafenelei adormise un piccolo. Cum ședea pe-un scaun, capul îi alunecase pe biliard, grumajii îi păreau mai lungi, mai țuguieși. Cine știe ce visa, că-i tremurau pleoapele roșii și zimbea...

Din zimbetul lui ofticos, pare-că ceteam, că bietul piccolo se crede — țal...

Ce vis deșert!

Erau vr'o doisprezece în jurul celor trei mese; când strigau cu toții de-odată, tresărea din somn chelnăru, sta buimac o clipă, se desmetecea, fugea la masă și se oprea în poziția lui oficioasă: cu căpuțul înclinat puțin, cu piciorușele țapene... Bietul.

Sticlele se îmulțiau, zarva se făcuse mai mare, chiotul mai ascuțit.

Un domn chel, cu grumazii groși, cu muștața sură retezată, vîrsa vin din păhar pe marmură, aduna stropii de-i făcea lac și cum razele felinarelor se răsfrîngeau în marmura sură și o făceau oglindă, el rîdea multămit și-i plăcea peste măsură.

În muștață i-să încurcaseră vr'o trei fire de tutun, legătura dela grumaz îi ajunsese sub urechea stîngă.

Într'un colț sta un tîner la o masă răzimat pe coate. Dormita ostenit. I-a alunecat un cot de pe masă și atunci s'a trezit.... S'apucaseră toți de-o cântare; de glasul lor răgușit tremura poporul de clondire de pe mese. Ploaia lovea în ferești pare-că mai dîrz...

Atunci scârțai ușa cafenelei și se deschise. Era întunec în partea pe unde a intrat cineva. Cum înainta încet, se lămurea un foșnet umed de haine ploate...

Să apropia încet de cele trei mese.

O femeie. Înaltă, palidă; pletele negre, ude i-să desfășuraseră pe umeri. Era frumoasă.

Hainele îi erau ciuruite, rochia neagră stropită de noroi. La braț purta un coș mare cu flori. Era vînzătoare de flori. În vestmîntul ei de cerșitoare, părea o regină ce și-a pierdut tronul și a rămas pe drumuri flămîndă, ori o mlădiță bastardă a celui mai mare împărat din lume —

Cumpărați, — se ruga sfios, cu ochii ațintiți în pămînt.

Cheful conteni o clipă; toți se uitau nedumeriți la frumoasa.

Cel din fruntea mesei, se ridică de pe scaun; spărgînd două sticle își începu cuvîntarea:

Fraților! Vedeți o floare... înaintea noastră, e o..... floare... — Își lungi gâtul, încreți sprîncenele.... o floare — frumoasă!... S'o cumpărăm!... Fraților!...

Era îndestulit. A vorbit. N'a cumpărat.

Fata își strîngea pe trup hainele ude și se ruga mai departe cu glas încet, tînguitor:

Cumpărați flori!

Domnul care se oglindea în lespede de marmură se trezi nervos în picioare. Își potrivi cravata, își netezi muștața, își frecă palmele:

Domnilor! Vedeți acest coș de flori, vedeți această cea mai frumoasă floare? — Să cumpărăm coșu întreg... Domnilor...

Își potriva eiar cravata și aduna cu degetul arătător picurii de vin la un loc. Zimbea împăcat — însuflețit, de discursul lui. N'a cumpărat.

— Mesenii, unii moțăiau din capetele lor pleșuve, alții își umpleau păharele. Unii zimbeau dumiriți. Unul era necăjit: nu putea sparge un păhar în pumn.

Glasul fetei se mai tânguia încă :

Flori, cumpărați flori...

— Atunci sări dela masă băetanul... Și-a fost deschis ochii grei de somn și a văzut... Pe fața lui se întipărise mirarea... tremura feciorul cu lungile plete blonde... a înaintat clătînându-se până lângă cerșitoare... s'a oprit... a prins-o de braț cu dreapta, cu stânga i-a aruncat în coș punga... în schimb și-a ales o floare albă de oleandru.

Era veștejită floarea...

Ceilalți rideau cu hohot... E beat, nene! Beat turtă... Piccolo!...

Masa s'a umplut ear' de sticle!

Băiatul și-a pus floarea la butonieră. S'a apropiat mai tare de față, a privit-o lung în ochi, a strâns-o de baț...

Unde te-am mai văzut? Cum te chiamă frumoaso? Cine ești?...

Ea se înclină, o lacrimă i-să ivi în întretăierea pleoapelor.

Sunt Musa Română — și desprinzându-se din mâinile lui ieși degrabă pe ușa cafenelei...

Băiatul a simțit, că nu'l mai țin picioarele din genunchi. A căzut pe-un scaun.

Amețise.

Zimbea pare-că, orî nu zimbea... Logo-feții nopții chefuiau mai departe...

E beat, auzi! Turtă!... Piccolo...

— Afară vremea greu, ploaia ploaie cu grindină mare cât ouele de prepeliță și când fulgera câte-odată strălucea ca oglinda asfaltul trotuarului presărat cu ghiața ce se topea pe îndelete...

Othmar.

DESPĂRȚIREA.

M'ntrebî privindu-mă în ochi cu 'nduioșare :

Cu anii ce trecură, uitatu-te-am eu oare?...

Și că din pățimașă și tainica iubire,

Rămasu-mi-a în suflet o palidă-amintire?... —

— Intreabă tu de codru : mai fine'n minte oare

O doină prinsă'n treacăt, — un murmur de isvoare, —

Un glas duios de buciom de-acuma's patru veri?...

— Intreabă tu de ape, întreabă și de cer,

De-și mai aduc aminte de-o stea, care-a căzut

Și'n nopțile eterne pe veci a dispărut?...

-- Ar ride la 'ntrebarea-ți; ear codrul inverzit

Și-ar clătina frunzișul și-ar sta nedumerit. —

— Cu vremea care trece nici n'ai ce să te miri,

Că trece și icoana trecutelor iubiri. —

Iubire... farmec... toate's curate nebunii,

Decât că'n biata minte cu anii să le ții! —

Să poate, — să prea poate că ne-am iubit odată, — Iubirea noastră însă demult e îngropată.

Azi, — când uitarea-și țese asupra-î vëlul des,

S'o mai deștepți cu lacrimi abea are'nfeles.

... Că eată! — eu sunt vesel și abea-mi aduc aminte,

Că ne-am iubit aeeva cu patru ani 'nainte...

* * *

Tristă, cu ochi umezi s'a depărtat copila,

Eu i-am privit în urmă și mă cuprinse mila.

Voiam să-î strîg să steie, dar glasu-mi era stîns,

Nebun de disperare am isbucnit în plâns.

Voiam s'alerg în urmă-î, s'o fîn, să o opresc,

Să-î spun că n'am fost sincer, că și azi o iubesc,

Dar n'aveam îndrăzneală, și ea s'a dus... s'a dus...

Ducându-mi pacea vieții... lăsându-mi dor nespus.

V. E. M.

CRONICĂ.

Limba și ortografia. În urma însărcinării comitetului central al Asociațiunei, secțiunile științifice au convenit în zilele de 13 și 14 Julie n. la Sibiu, ca în ședință plenară să dezbată asupra unei momentuoase chestiuni și anume: „uniformisarea ortografiei și îndreptarea limbii literare dela noi!“

Nu e nici locul aci și nici nu e de competența noastră, să cercăm, în ce calitate și cu câtă isbândă și va împlini Asociațiunea această grea problemă.

Atât ortografia cât și limba noastră trăiesc vremuri de tranziție, — evoluează, ca ori-ce lucru viu, și'n urmare e cu neputință să li-să impuie norme fixe.

Ear' că dintre atâtea dialecte, cari necontestat sunt tot atâtea isvoare, din cari se alimentează, se formează și la urmă se cristalizează limba literară și cari își răstrâng influința lor asupra jargonului de căpetenie prin scriitorii — că dintre acestea care va prepondera, azi, nu se poate decreta.

E însă de dorit, ca în cadrele posibile și prin măsuri igienice corespunzătoare, Asociațiunea să pună stavilă boalei epidemice, care bântuie la noi cu atâta îndărgire sub numele de: ortografie!!

Vom vedea!

Am primit dela „Masa studenților din Brașov“ a 4-a dare de seamă (14 Iunie nou 1901—14 Iunie n. 1902), publicată de dl *Virgil Onișu*, director gimnasial, administratorul „mesei studenților.“ Fondul dispune de suma de 17,198 cor., 54 fileri. După cum cetim la sfârșitul dării de seamă, dorința cea mai fierbinte a comisiunei administrative a mesei stud. este *înființarea unui internat mare* lângă școalele medii și superioare din Brașov. — Avis tuturor Românilor de bine!

Statuă lui Brătianu. În curând i-să va ridica marelui patriot și bărbat de stat din România, I. C. *Brătianu*, o statuă în capitala țării. După cum se spune, aceasta va fi cea mai frumoasă statuă din București. Va avea o înălțime de 14 metri și va fi lucrată foarte artistic, fiind opera sculptorului *Dubuis* din Paris.

BIBLIOGRAFIE.

Studii și Documente cu privire la Istoria Românilor. București, 1902, CCCXIX—345 pp. în 8°, al IV-lea volum din prețioasele scrieri ale dlui *N. Jorga*, cel mai luminat și mai harnic istoric al neamului nostru.

În lunga și foarte erudita sa prefață dă pe baza materialului cunoscut și necunoscut până acum „o privire asupra legăturilor Țării-Românești și Moldovei cu Ardealul vecin dela moartea lui Mihaïu-Viteazul până la dispariția principatului maghiar de peste munți“ (a. 1601—1699). Prefața e urmată de numeroase documente. Și acest volum, ca aproape tot ce scrie dl *Jorga* de-o vreme încoace, pentru noi, cești de dincoace, e de-o foarte mare importanță, desvăluind multe momente uitate din trecutul țării noastre.

Ne putem simți fericiți, că un Român cu mintea dreaptă și cu dragoste de neam, vine să ne povestească, rënd pe rënd, istoria țării în care a trăit și trăește încă urgisitul norod „valach.“

Elementele românești (valache) în limba săsească din Ardeal.¹⁾ I. *Brenndörfer*. (Bpesta, 1902, 92 pp. în 8°). Cu acest titlu a tipărit teza sa de doctorat un prof. de gimn. din Budapesta. După o scurtă introducere, în care arată originea Sașilor și vremea venirii lor în Ardeal, înșiră (pe 71 pag.) 965 cuvinte săsești împrumutate dela Români. — La sfârșitul cărții amintește, că acest însemnat material lingvistic dovedește, că Sașii dela colonizare au trăit împreună cu Români. Apoi arată schimbările fonetice, morfologice, sintactice și semasiologice suferite de limba săsească sub influința celei române.

Meritul autorului e că și-a dat silința a aduna un bogat material — de altcum controlabil și îndoelnic în multe privințe, — care va ușura munca viitorilor filologi serioși.

Victor Vlad Delamarina: Poesii. În editura despărțământului Lugoș, al Asociațiunei, și sub îngrijirea dlui *Dr. Valeriu Branisce*, a apărut de curând o broșură prețioasă, conținând poeziile decedatului poet *Victor Vlad Delamarina* precedate de schița biografică a scriitorului și urmate de un mic glosar al particularităților lexicale ale dialectului bănățan.

Despărțământul Lugoș și-a achitat o pie și națională datorință față de amintirea regretatului poet, care în plină putere a talentului și abia în vrîstă de 25 ani a trebuit să ne părăsească, fiind victima unei crude boale de piept.

Broșura conține 17 poezii în jargon bănățanesc și 4 întocmiri, — puține la număr, dar de-ajuns ca să asigure autorului o pagină în literatura românească, mai ales că e primul care a introdus dialectul bănățan în literatură!

Vom reveni în merit!

* Brenndörfer János, Román (oláh) elemek az erdélyi szász nyelvben.

Vasile E. Moldovan : Meteor, roman. Budapesta, 1902. Tipografia Poporul Român. Prețul 1 coroană. (8° mic, 158 pag.)

Armand, tânăr melancolic și scheptic se trudește după adevărul adevărilor. Ajunge la convingerea, că sufletul în timpul somnului, liberat de materie, vagabundează (metempsichosă). Îi-să dau probe despre asta în vis și în realitate îl se confirmă. Într-o dimineață află pe masă o coală scrisă și subscriasă de Sibocis, alchimist în Caucaz. Îi comunică, că ei au avut de lucru la olaltă, — el, Sibocis, tot în esistența aceasta, ear Armand, în altă formă, ca Rucas și că i-a perdut urma, fiind omorât în pădurile Caucazului. Sibocis a ajuns vârsta de 450 ani, fiind-că a aflat elixirul vieții. Acest elixir însă nu e destul de perfect, căci numai de 7 ori te reținerește; îl cheamă grabnic pe Armand, să-i descopere secretele înainte de moarte, ca să-i perfecționeze știința. Intors Armand din Caucaz, instruit și dăruit cu aur din partea măestrului Sibocis, își clădește în București un palat pompos — cu laborator necesar pentru experimente alchimistice, construit de un mecanic și un zidar magnetisat (aduși în somn magnetic) de el. S'a însurat cu Laura, pe care o iubise deja ca Borino pe pământul Egiptului, cu mii de ani mai înainte, fiind ea atunci fata lui Faraon, Lanca-Mela. Lui Armand îi umbliă prin cap fericirea omenimii prin împărțirea adevărului și prin distribuirea elixirului eternei tinereții. Laura se împotrivesțe și-l teme, că-și va perde mințile. Sibocis printr'o epistolă trimisă pe cale telepatică îi comunică lui A., că explodând cazanul cel mare, i-a mutilat corpul, că abea se va mai putea susține în viață 10 zile. Să grăbiască la densus, să-i comunice ultimul secret și să-i predea elixirul perfecționat. Armand însă l'a găsit mort pe Sibocis. Fostul logodnic al Laurei, o străpunge într'o noapte. Despre aceasta Armand află cu ajutorul mediului Lodo, de care se folosește și Sibocis. Grăbește acasă și vrea să-și învie soția, folosind un experiment arătat de Sibocis, care junghiasc un ied și pe urmă îi turnase înapoi sângele, înviându-l. Armand îi tăia o arteră copilășului său, să învie pe Laura cu sângele lui. Laurei însă îi cursese sângele tot și era deja 'n discompunere, așa, că experimentul n'a succes. În zăpăceala sa, Armand uită de copilul rănit și astfel nefericitul a rămas și fără copil. Intocmește cazanul din laborator așa, ca preste câteva oare să explodeze și să arunce 'n aer întreg palatul. Ese pe stradă, — îl duc la casa de nebuni, unde nu preste mult moare și astfel „*s'evêrsitu-s'a martirul științei.*“

În literaturile străine și se dă prilej să cetești romane de felul acestuia, în literatura noastră însă acesta e primul. Dar preste tot nu cunosc nici o scriere românească, care să se ocupe cu filosofia cuprinsă în romanul de față, — doară *Sic Cogito* al lui Hașdeu. Autorul, după cum se vede s'a ocupat mult cu studiul alchimiei și fără îndoială a cetit și romane străine, cari înșiră amănunte din laboratoarele alchimistilor. *Că a îmbrăcat știința aceasta abstractă și de necrezut pentru laici, în haina romanului, a făcut tare bine. A dat o lectură interesantă pentru cei ce se 'ndeletnicesc cu cetitul, ear pentru literatură o lucrare de folos.* În desvoltare obvin multe episoade atrăgătoare, cari însă nu conturbă atențiunea dela firul roșu al acțiunii. În general nu e nimic de excepționat cât privește fondul; stilul însă nu e destul de cristalizat.

Aprofundându-ne puțin dăm și 'n privința compoziției de unele lucruri, pe cari nu le putem trece cu vederea. Bine că 'n roman nu trebuie să fie adevărate cele spuse, dar posibile la tot cazul. Ați mai auzit, ca să trăiască cineva 450 ani în ziua de azi? Tot în munți să trăiască, un om nu poate ajunge vârsta nici barem de 200 ani. Asta e lege fisică. Și-apoi a-ți lungi viața trupească în etern, e o poveste frumoasă. Adevărat, că la asta n'a ajuns Sibocis, dar după spusa lui s'a 'ntinerit de 7 ori. E drept, că povești de acestea s'au lătit în jurul alchimiei, dar nu trebuie luate în sensul real. A face aur din alte metale inferioare, nu e de a se lua în sens fisic, ci esoteric, teosofic. Lucruri teosofice obvin și'n romanul de față; astfel renașterea (reincarnațiunea, reincorporațiunea) sufletului: — așa are să contempleze fiecare viața vecinică, dar nu ca trăitoarea în acelaș corp. Se zice și'n biblie, că trupul omului e o chilie, în care locuește o parte mică din unitatea cea mare, din sufletul Dzeirii, care va ajunge în ceruri numai după ce va crește și se va purifica. E numai, ca omul să ajungă la cunoașterea acestui adevăr, care este elixirul, ce te face apoi să trăiești vecinic. În înțeles teosofic numai acela trăește, care duce viață spirituală. Tot teosofia învață, că după ce spiritul se perfecționează, după ce moralitatea în om e ideală, iubirea nemărginită, sufletul întră în unitate, în Dzeire. Pământul deci e purgatorul sufletelor încorporate. (Teosofia e filosofie indică, adusă în Europa de scriitoarea rusă *H. P. Blavaczky*, înainte cu vr'o 30 ani. Literatură teosofică aflăm la Englezii (Annie Besant, A. P. Sinnett), ale căror scrieri sunt traduse de Nemți; originale a scris la Nemți Hartmann. Cu ajutorul teosofiei poți să-ți esplici toate teoriile alchimistilor, așa că nu rămâi nedumerit.)

Nu vreau să-i contestez autorului, că n'ar fi cuprins bine noima treburilor alchimistice. Datele amănunțite și numerii chemici îmi dau dreptul să presupun, că s'a ocupat temeinic cu cele, ce ni le-a espus în Meteor, dar totuș, dacă în sens esoteric ar fi contemplat rostul lucrurilor, n'ar fi trebuit să sacrifice științei pe Armand. Făcându-l martir, numai atunci nu încapă discută, dacă autorul a voit să arate, că alchimia esplicată fisicește n'are sens, e nenaturală și că precum alchimia face trecerea la filosofia indică, așa și Armand e cel ce cade, ca pe ruinele lui să se ridice adevăratul filosof, care nu mai poate succumba.

Cum însă adevărul între muritori e relativ, tot așa pentru cei mai mulți se vor părea mituri cele înșirate mai sus. Și pentru ei mituri și sunt. Non datur saltus in natura. Toate se desvoaltă treptat. Adevărul absolut esistă numa'n cer și e natural, ca noi inferiorii să nu putem cuprinde ceva superior — și mai ales absolutul.

D. Stoica.

POSTA REDACȚIEI.

Odată pentru totdeauna: manuscrisurile nu se înapoiază.

București. Pentru ca să ne meargă bine cu revista — ziceți D-Voastră — avem trebuință de două lucruri: să avem oameni de un talent real și bogat și, pe urmă, cuvântul nostru să găsească răsădit în cerșitorii de la noi. „Să vă dea D-zeu și una și alta,“ încheiați. Ei și dacă am fi sinceri ar trebui să spunem, că nu avem nici una, nici alta. Avem câteva condeie, cari pot să devină... Cât pentru interesul publicului nostru de aici, stăm de asemenea slăbuț. Chiar menirea revistei noastre este de a realiza cele două lucruri, amintite de D-V. Intii, ca scriitorii nostri mai tineri, după un început bun, să nu să oprească la calea jumătate; al doilea, ca să cercăm a rupe ghiața, ce pare a fi înconjurat atențiunea publicului nostru, față de producțiile literare românești, în deosebi de dincoace.

D-ra Lia. Versurile D-Voastră sunt — drăguțe. (Acest termen îl credem mai potrivit.) Nădejde tare purtăm, că și D-Voastră veți fi atât de drăguță și nu vă veți supăra, dacă le lăsăm — nepublicate. Fragmente din șirele D-Voastră ne îndreptățesc a crede, că avem de-a face cu un *serios* talent începător, prin urmare nu credem a jigni așa zisa: vanitate. Talentele se formează, se cresc. — Unele crâmpie de versuri sunt de-o gingășie admirabilă, dorim însă câteva note de-o mai pronunțată originalitate.

Mai plastică e:

Primăvara.

Primăvară, primăvară!
Zimbetul întregel fir,
Dragoste de fluturi galbeni
Și de galbeni trandafiri.

Primăvară, Primăvară! ...
Trămură luna bălaie,
Dorm doi puî de rânduică
Sub o strașină de paie...

In ungherul chiliuței
Zace hârbul de ghtară,
Când va fi și pentru tine
Primăvară...

Cine scrie astfel de versuri frumușele, scrie și frumoase — și la nici un cas nu-l supără îndrumările noastre.

Înainte!

Timișoara. Traducerea „Fata urită“ (pe românește: Fata cea urită) este foarte frumoasă ca idee, dar foarte neîngrijită ca formă. Se vede, că ai tradus-o numai în fuga condeiului, deoarece, cu semnatura D-Tăle am cetit în „Familia“ lucrări mult superioare ca limbaj, celel care ne-o trimiți. Câteva exemple: „Eu mișcăta am răspuns: omule tinăr, imi pare rău... (Pe ungurește: fiatal ember; pe românește: tinere!) „Sunt unică (?) Aceasta sunt“; (pe ungurește: az vagyok). Tot maghiarismele neadmisibile sunt. „Tu nebun... să luăm adio“... „Mâna ta, nu altea“... etc. Apoi „este“ dialectal nu poate fi admis în limba literară, d. e. „tu nu vrei, este“, „sunt unică, este“... etc.

Dealtecum, într-o cât se va putea am înconjura publicarea traducerilor, și la cas, când o să ne mai trimiți ceva mai cu îngrijire scris, în tot cazul ne vei da voie, să facem în text corecturi de limbaj. Unitatea limbii literare, domnul meu!

I. G—ș. Protestăm, Sfinția Ta, să confunzi tipografia noastră „Poporul Român“ cu „Poporul.“ „Poporul Român“ e o foaie cinstită românească, *nesubvenționată de nimeni*, în vreme-ce „Poporul“... The rest is silence. D-Ta înțelegi englezește...

Pygmalion. Te-ai supărat? N'ai decât să scrii versuri mai bune, ori — ceea ce ar fi mai corect — n'ai să mai scrii, peste tot, versuri. Ars longa... De altcum, în ce privește discreția, fi absolut liniștit.

Curioasei. Cine e Sandu? Ți-a plăcut? Secret redacțional, d-șoară. Despre una însă te putem asigura, presupunerea D-Tale nu e basată: Sandu nu e redactorul nostru.

Saul, București. Unde ești? Unde ești?...

G. T., Vlădeni. Ai stat ascuns atâta vreme!... Pe unde-ai mai umblat decând nu ne-am mai văzut? Când vei surprinde lumea românească cu „Hades“? Așteptăm să ne scrii câte ceva și nouă. Servus!

D... Sibiu. Să înțelege, că deschidem o rubrică permanentă pentru Folklor. Primim și publicăm cu plăcere lucrări de literatură poporană. Dacă până acuma nu s'a făcut, e din motive exclusiv tehnice.

„Spre ideal.“ Trimite continuarea, ca să putem începe în nr. 3.

Fidelio. Și pe urmă?...

REDAȚIONAL.

Rugăm să primească sincerile noastre mulțumite toate ziarele și revistele, cari au binevoit să vestească apariția „Luceafărului.“

Deasemenea mulțumim acelor P. T. Domni, cari ne-au felicitat prin scrisori particulare.

*

Între colaboratorii nostri anunțăm cu plăcere încă pe d-nii: Ilarie Chendi (București), Ioan Iosif Sceopul (Regin), Emil Sabo (Blaș) și Alexandru Aciu (Arad).

*

Autorii, cari doresc să li se vestească publicațiunile sau să li se facă dări de samă în „Luceafărul,“ sunt rugați să trimeată câte-un exemplar Redacțiunii.

Comitetul de redacție.

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURA.

Editor și redactor resp.:

AUREL PAUL BĂNUȚIU.

Membri:

OCTAVIAN GOGA

IOAN LĂPĂDAT

IOAN LUPAȘ

VASILE E. MOLDOVAN

IOAN MONTANI

SEBASTIAN STANCA

DIONISIE STOICĂ

GEORGE ZĂRIA.